

TÜSİAD Görüş

TÜSİAD GÖRÜŞ DERGİSİ

SAYI: 80

Muharrem Yılmaz
TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı
GÖRÜŞ DERGİSİ MAKALESİ

ÇİN'İ BİLMEDEN DÜNYAYI ANLAYAMAYIZ

Dünyanın her bakımdan çok köklü bir dönüşümden geçtiği konusunda hemen herkes mutabık. Ekonomik güç uzunca bir süredir Kuzey Atlantik'ten Pasifik/Doğu Asya'ya doğru kayıyor. Küreselleşme, dünya ekonomisindeki ülkeleri, şehirleri ve şirketleri giderek daha girift ilişkiler içine sokuyor.

Ekonomik gücün Doğu'ya doğru kayması, ister istemez, siyasi ve stratejik açılardan da benzer bir güç kayması yaşanıp yaşanmayacağı sorusunu gündeme getiriyor. Uluslararası sistemin en kritik sorunlarından birisi ise sistem içinde güç transferinin nasıl gerçekleşeceği üzerine...

Bundan önceki dönemlerde yerleşik güçler veya hegemonik devletler yükselen güçlere dünyadaki iktidar yapılanmasından pay vermediklerinde savaşlar kaçınılmaz olmuştu. Birinci Dünya Savaşı'nın ve ardılı İkinci Dünya Savaşı'nın temel nedeni, Almanya'ya dünya sisteminin güç hiyerarşisinde yer açılmaması veya Almanya'nın bu yeri beğenmemesiydi. Bugün de tartışma eski gücünü kaybeden ABD'nin önümüzdeki dönemde dünya sisteminin kurallarını belirlemeye devam edip etmeyeceği etrafında şekilleniyor.

Dünyanın ikinci büyük ekonomisi haline gelen ve binlerce yıllık tarihe sahip Çin'in yükselişinin nasıl yönetileceği, küresel sistemin kurallarının neler olacağı, liberal kural ve kurumların kalıcı olup olmayacağı sorular arasında. Çin'in, önemli bir güç olarak kalmaya devam edecek ABD ile arasındaki rekabeti hangi yöntemlerle çözeceği de merak ediliyor.

ABD ile Çin arasındaki ilişkinin geçmiş dönemlerden önemli bir farkı, iki ülkenin ekonomilerinin girift bir karşılıklı bağımlılık içinde olması. Bir yandan bu ekonomik bağların gücü iki ülkeyi radikal hareketler yapmamaya iterken, diğer yandan aralarındaki stratejik

rekabet de ister istemez kızışmaya başlıyor. Harvard Üniversitesi'nden Noah Feldman bu ilişkiyi 'Serin Savaş' diye tanımlıyor.

Sonuç olarak Çin'i öğrenmeden, anlamadan geleceğın dünyasını kavramak pek mümkün olmayacak. Bu sayımızı Çin'e ayırmamızın en önemli nedeni de bu. Yazarlarımız, bu sayıda, dünyanın en hızlı büyüyen ülkesi olan ve Türkiye'nin de giderek daha yoğun ticari ilişkiler içine girdiğı bu ülkenin dinamiklerini, karar verme mekanizmalarını ve ekonomisini sürükleyen öncelikleri değerlendirdi.

1800 yılında Çin tek başına dünyanın imalat sanayi üretiminin yüzde 33'ünü karşılıyordu. Avrupa yüzde 28, genç ABD ise yüzde 0,8'ini. Bir yüzyıl sonra Çin'in payı 6,2'ye düşerken Avrupa'nınki yüzde 62'ye ABD'ninki ise yüzde 23,6'ya yükselmişti.

Çin'i kasıp kavuran Kültür Devrimi'nin ardından ve Mao'nun ölümünden sonra iktidar mücadelesini kazanan Deng Şiaoping, Çin ekonomisinde açılımlara başladığında 1 milyarlık nüfuslu bu devin dünya ekonomisindeki payı yüzde 3,5'tan ibaretti. 30 yıllık istikrarlı ve yüksek büyüme oranlarıyla Çin ekonomisi dünya ekonomisinin yüzde 13,27'sini teşkil eder hale geldi. Bugün Çin dünyanın en büyük ihracatçısı konumunda. ABD'yi geçerek dünyanın en çok ticaret yapan ülkesi oldu. Çevresindeki tüm ülkelerin birinci ticaret ortağı da Çin. Yine bu zaman zarfında, yüz milyonlarca Çinli fakirlikten orta sınıfa geçti.

Bu noktaya gelene kadar ucuz ve neredeyse sınırsız işgücü arzından, dünya piyasalarının açıklığından yararlanan Çin'in, bundan sonraki dönemde farklı önceliklere sahip bir ekonomi politikası izlemesi gerektiğı genel kabul görüyor.

2008 dünya ekonomik krizi Çin'in başarılarının iyice açığa çıkmasına yol açtı. Ancak aynı zamanda, düşük kura ve kırsal alandan akan işgücü arzına dayalı ihracata ağırlık veren modelin devam edemeyeceğini de gösterdi. Kapak konumuzdaki yazıların da altını çizdiğı gibi, bundan böyle Çin'in iç tüketime dayalı bir modele doğru geçişi başarması gerekiyor. Bu geçiş yalnızca teknik ekonomik tercihlerle yapılamayacak. Siyasi iradenin eski modelde çıkarları bulunan güçlü grupların muhalefetini kırması gerekecek.

Çin'in önemli sorunlarından birisi de kişi başına geliri yeterince yükselmeden yaşlanma sorunuyla karşılaşacak olması. Mao döneminin tek çocuk politikalarının bu mirası, ülkedeki sosyal güvenlik sisteminin daha kapsamlı hale gelmesi baskısını da artıracak. Benzer şekilde yükselen orta sınıflar, yöneticilerinden daha şeffaf, hesap veren, yolsuzlukların sorgulandığı bir yönetim talep etmeye de başlayacak. Komünist Parti bugüne dek Çin'in kapitalist kalkınmasını başarıyla yönetti. Bundan sonrasında daha çoğulcu bir siyasi ortama izin verip vermeyeceğini ise zaman gösterecek.

Çinliler kendilerini Orta Krallık olarak tanımlar. Kendi yükselişlerini de yükselmeden çok bir geri dönme olarak değerlendiriyorlar. Deng, Çin'in kimseyi fazla ürkütmeden büyümesi gerektiğini savunmuştu. Zenginleştikçe ve artan savunma harcamalarına koşut olarak dünya sisteminde daha fazla söz sahibi olmak istedikçe bu artık zorlaşacak. Nitekim dış politika önceliğinin Asya olduğunu ilan eden ABD, bir yandan Pasifik ülkeleriyle bir ticaret bloku kurmaya çalışırken, diğer yandan Çin'in tüm komşularıyla yakın stratejik ilişkiler geliştirmeye de çalışıyor.

Türkiye'nin de, dünyanın en büyük sermaye ihracatçısı olma yolunda ilerleyen Çin'deki gelişmeleri yakından takip etmesi gerektiğine inanıyoruz. TÜSİAD olarak geçmişte de Çin'i raporlarımıza konu etmiş, tartişmalarımızda gündemde tutmuştuk. Bu sayımızdaki dosyanın Çin'in yükselişini ve geleceğini anlamak için iyi bir rehber olacağına da inanıyoruz.